

FARG'ONA VODIYSI CHORVASIDAN OLINGAN TERI MAHSULOTLARINI KIMYOVIY TOZALASH USULLARI.

Erkinov Jamshidbek Dilshodbek o'g'li

Farg'ona davlat universiteti kimyo kafedrasi talabasi

Annotatsiya: *Suvi to'kib tashlanib yangi suv olinadi va yog' qo'shiladi. Baliq yog'i yoki sintetik yog'dan foydalanish mumkin. Bu jarayon muhim ahamiyatga ega bo'lib, yog'li moddalar mato ichiga kirib, quritish paytida tolalarning siqilishini oldini oladi. Bu esa o'z navbatida teriga elastiklik va yumshoqlik beradi. Bu jarayonda yog'ning yetishmovchiligi yoki haddan tashqari ko'p yog'lash mumkin emas. 800C barabandagi suvga teri solinadi, qopqoq yopib, 2 soat aylantiriladi. Keyin CH₃COOH 1% li quyiladi. 10-15 minut aralashtiriladi. Barabanga quyiladi, yarim soat aylantiriladi, teri to'kiladi.*

Аннотация: *Воду сливают, берут свежую и добавляют масло. Можно использовать рыбий жир или синтетическое масло. Этот процесс важен, он предотвращает попадание жирных веществ в ткань и усадку волокон при сушке. Это, в свою очередь, придает коже эластичность и мягкость. В этом процессе нет недостатка или избытка масла. Шкуру помещают в воду в барабане при температуре 800°C, закрывают крышкой и вращают на 2 часа. Затем заливают 1% CH₃COOH. Перемешивайте 10-15 минут. Его наливают в барабан, поворачивают на полчаса и сбрасывают кожицу.*

Kalit so'zlar: *CH₃COOH, cho'zish va bukish, Ammoniy sulfatdan, Cr, natriy.*

Ключевые слова: *CH₃COOH, растягиваясь и изгибаясь, из сульфата аммония, Cr, натрия.*

Terini qayta ishlash texnologiyasi murakkab va ancha uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, mahsulotning hajmi va qalinligi va boshqa ko'rsatkichlarga qarab bir necha kun yoki hatto haftalar ketishi mumkin. Terini qayta ishlashdan oldin elastik bo'lishi uchun toza suvga solinadi.

1. Terini yungli holatida barabanga solinadi. Bir sutka davomida sovun bilan sodada yuviladi. Bunda terining barcha joylari bir xilda yuvilishi lozim. Buning uchun 100 % 200 C li suv olinadi.

2. 100% 200C li suvga Natriy bilan oxak qo'shiladi. Bir sutka davomida aylantiriladi. Bunda teri yanada moslashuvchan bo'ladi [1]. Keyin barabandan olinadi.

3. Mezdemia apparati orqali orqa tomoni siliqlanib yog'lari tozalanib olinadi. Tozalashdan so'ng terilar eritmada yuviladi. Buning uchun iliq suvga 3 gr soda, 20 gr tuz solinadi va 5 daqiqa davomida aralashtirib, siqib chiqariladi va pikel eritmasiga solinadi [2].

4. Barabanga solinadi. Keyin barabanga ammoniy sulfat solinadi. Ammoniy sulfatdan chiqqandan keyin tuz, uksus Cr dubitel qo'shiladi.

Cr dubitel - terini oshlab pishirib berish vazifasini bajaradi [3]. Shundan so'ng teri yoqganda yonmaydigan, chirimaydigan holatga keladi.

Cr dubiteldan keyin dikarbonat beriladi va aylantiriladi. Keyin barabandan olinadi.

Kislota va tuzlar terining tolalarini bo'shatib ularni elastik va yopishqoq qiladi. Bu bosqichdan so'ng terini har qanday yo'nalishda cho'zish mumkin bo'ladi [4].

5. Bunda 2 ta stanokdan o'tadi.

6. 2 ta stanokdan o'tgandan keyin yana barabanga solinadi. Barabanga yana dorilar solinadi. Cr dubitel solinadi. Har bir dori solingandan so'ng orada yuvib tashlanadi.

Cr dubiteldan so'ng natriy formiat solinadi. Natriy formiatdan so'ng dikarbonat solinadi. Bu bosqich neytralizatsiya deyiladi [5]. Bu bosqichda teri doimiy aralashtirib turilishi lozim. Bosqich oxirida terini cho'zish va bukish orqali tekshirib olish mumkin.

7. Suvi to'kib tashlanib yangi suv olinadi va yog' qo'shiladi. Baliq yog'i yoki sintetik yog'dan foydalanish mumkin. Bu jarayon muhim ahamiyatga ega bo'lib, yog'li moddalar mato ichiga kirib, quritish paytida tolalarning siqilishini oldini oladi. Bu esa o'z navbatida teriga elastiklik va yumshoqlik beradi. Bu jarayonda yog'ning yetishmovchiligi yoki haddan tashqari ko'p yog'lash mumkin emas. 800C barabandagi suvga teri solinadi, qopqoq yopib, 2 soat aylantiriladi. Keyin CH₃COOH 1% li quyiladi. 10-15 minut aralashtiriladi. Barabanga quyiladi, yarim soat aylantiriladi, teri to'kiladi [6]. Keyin barabandan olinib teri bo'yaladi. Bo'yalgandan so'ng dazmol yordamida quritiladi. Quritish uchun polga yoki yog'och panjaraga teri tomoni tashqariga qilib quritiladi. Fermentatsiya jarayoni terini yuqori sifatli bo'lishi va terining kuchliligini ta'minlaydi. Buning uchun 1 litr issiq suvga 200 gr jo'xori uni yoki javdar uni qoshib aralashtiriladi. Keyin unga 20-30 gr tuz va 0,5 gr soda qo'shiladi [6]. Eritma sovutilgandan so'ng teri solinadi. Fermentatsiyaning davomiyligi 2 kun. Eritmani vaqti-vaqti bilan aralashtirib turish lozim. Pechkada 400C da 5-10 minutda quriydi. Preslanadi, lak sepiladi, yana preslanadi. Keyin kraska qilinadi. Bundan so'ng gul bosiladi. Gul bosilgandan so'ng stanok yordamida o'lchanadi va qadoqlanadi. Har bir bosqichdan so'ng chetlari tozalanadi. Talabga ko'ra har xil rang beriladi. Har bir bosqich uchun barabanlar alohida bo'ladi. Terini qayta ishlash uchun har xil uskunalardan foydalaniladi. Masalan, Terini tozalash mashinalari, terini yumshatish uchun uskunalari, sentrifugal, dumaloq barabanlar va boshqa uskunalardan foydalaniladi.

Terini qayta ishlash uskunalari ha xil bo'lishi mumkin, ammo bunday ishlab chiqarish korxonalarining asosiy maqsadi bir xil - sifatli mahsulot tayyorlash va aholi uchun turli maqsadlarda mahsulotlar tayyorlash uchun yuqori sifatli qayta ishlangan terilarni olishdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Бэнкс, Пол Н. 1974. Обработка кожаных переплетов. Библиотека Ньюберри: Чикаго.
2. Боукер, Рой С. «Влияние смазки на ухудшение качества кожи каштана и кебрахо под действием серной кислоты». ЯЛКА 26: 667-674.
3. Калнан, Кристофер и Бетти Хейнс. 1991. Кожа: ее состав и изменения со временем. Центр консервации кожи: Лондон.
4. Канадский институт охраны природы. 1992. « Уход за кожей квасцового, растительного и минерального дубления ». Примечания ТПП 8(2). Оттова: Канада.
5. Devikavathi G., Suresh S., Rose C., Muralidharan C. Prevention of carcinogenic Cr (VI) formation in leather-A three pronged approach for leather products. Indian Journal of Chemical Technology.2014.21:7-13.
6. Bacardit, A., Burgh, S.V.D., Armengol, J., Ollé, L. "Evaluation of a new environment friendly tanning process" Journal of Cleaner Production.2014. 65:568-573.